

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет

ФЕДЬКО С.Л.

Нейропсихологія

Силабус дисципліни
для студентів спеціальності
053 Психологія

Київ-2022

Силабус навчальної дисципліни «Нейропсихологія» навч.-метод. посібник для студентів спеціальності 053 Психологія / Укладач : Федько С.Л. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2022. 41 с.

Навчально-методичний посібник розроблений для використання в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Матеріал викладено з урахуванням специфіки професійної підготовки здобувачів спеціальності 053 Психологія.

Акцентується увага на найбільш актуальних на сучасному етапі розвитку нейронаук аспектах: проблемі локалізації вищих психічних функцій; проблемі міжпівкулевої асиметрії та міжпівкулевої взаємодії; проблемі індивідуальних відмінностей . Окрема увага надається найсучаснішим досягненням нейронаук – нейродидактиці, нейродіагностиці та нейрореабілітації.

Рецензенти:

Кучеровська Наталія Олександрівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології і туризму Київського національного лінгвістичного університету

Зінченко Олександр Володимирович, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології і туризму Київського національного лінгвістичного університету

Овдієнко Ірина Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Державного торговельно-економічного університету

Видається за рішенням вченої ради Київського національного лінгвістичного університету (протокол № 6 від 28 листопада 2022 року).

© С. Л. Федько

© Видавничий центр КНЛУ, 2022

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
ЦІЛІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ КУРСУ	4
ПОЛІТИКА КУРСУ	6
ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ	6
СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	8
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ	13
ЗМІСТОВИЙ ПЛАН КУРСУ	14
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	27
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	30
ДОДАТКИ	31

АНОТАЦІЯ

НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ - комплексна дисципліна, що пояснює неочевидні аспекти функціонування людської психіки і займається дослідженням зв'язків між роботою головного мозку та психічними процесами, поведінкою. Знання нейропсихологічних основ людського функціонування допоможе ґрунтовніше опанувати професію, навчатися розрізняти психологічну та клінічну проблематику.

Навчальна дисципліна «**Нейропсихологія**» є складовою теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти, що спеціалізуються в галузі психології. Мета курсу полягає у формуванні у здобувачів системних знань з найважливіших нейропсихологічних проявів порушень психічних процесів і станів людини, а також вміння застосовувати їх у педагогічній, діагностичній, психотерапевтичній та реабілітаційній діяльності.

Предметом дисципліни «Нейропсихологія» виступають мозкові механізми вищих психічних функцій (ВПФ) на матеріалі локальних уражень мозку. Знання, отримані в результаті вивчення дисципліни, дадуть можливість свідомого й більш функціонального впровадження у психологічну практику ефективних методик допомоги, що є основою для подальшого поглиблення фахової спеціалізації психологів.

ЦІЛІ КУРСУ

Мета курсу «**Нейропсихологія**» полягає у формуванні системних знань з основних нейропсихологічних проявів порушень психічних процесів і станів людини, а також вміння застосовувати їх у діагностичній, консультативній, психотерапевтичній та реабілітаційній діяльності.

Оскільки компетентістний підхід в сучасній освіті передбачає результатом навчання формування низки конкретних компетентностей, то згідно ОП «Практична психологія», вивчення даної навчальної дисципліни забезпечує наступні: **інтегральна компетентність** - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов; **загальні компетентності**: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у

загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; **фахові компетентності:** здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології; здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ; здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел; здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій; здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження; здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації; здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність; здатність дотримуватися норм професійної етики; здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку; уміти аналізувати можливі причини, оцінювати роль поєднання різних факторів у розвитку розладів нейропсихологічної етіології.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ КУРСУ

Програмовані результати навчання, на які зорієнтовано вивчення «Нейропсихології», такі:

- ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
- ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.
- ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
- ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
- ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- ПРН 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
- ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПРН 21. Здійснювати комплекс реабілітаційних заходів з відновлення психологічного здоров'я.

ПОЛІТИКА КУРСУ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

- ✓ забезпечити викладання навчальної дисципліни згідно робочого плану;
- ✓ дотримуватися норм педагогічної етики, з повагою ставитися до особистості здобувачів;
- ✓ оцінювати навчальні досягнення здобувачів з опорою на визначені критерії для відповідних видів навчальної діяльності (див. [система та критерії оцінювання](#));
- ✓ надавати відповіді на питання студентів щодо змісту курсу та організації навчання;
- ✓ бути доступним для комунікації.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТУДЕНТА

- ✓ виконати навчальну програму курсу в повному обсязі;
- ✓ дотримуватися у спілкуванні норм ділової етики, з повагою ставитися до інших здобувачів і викладача;
- ✓ дотримуватися вимог політики курсу, що зазначена нижче.

ВІДВІДУВАННЯ І ПРОПУСКИ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Відвідування здобувачами вищої освіти лекційних і семінарських занять є обов'язковою умовою успішного проходження навчальної дисципліни. Відсутність (з поважної та неповажної причини) на лекційному або семінарському занятті не звільняє від навчальної відповідальності і має бути відпрацьована під час консультаційних годин. Для відпрацювання здобувач освіти має бути готовий до обговорення з викладачем питань пропущеного заняття у формі співбесіди.

ПЛАГІАТ, АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- ✓ самостійне виконання усіх видів навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю;
- ✓ посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ надання достовірної інформації про результати власної наукової і творчої діяльності.

ВИДИ ЗАНЯТЬ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- Курс викладається у форматі **лекцій**, які розкривають основні питання з кожної теми, і доповнюється проведенням семінарських занять.

Для ефективної роботи під час лекції рекомендується: перед початком лекції ознайомитись з її тематикою (див. [тематичний план курсу](#)); пригадати зміст попередньої лекції і встановити зв'язок з новою темою; під час лекції робити конспект (основні тези, найвидатніші факти, різного роду довідки та посилання лектора тощо), намагатися критично осмислювати інформацію, що подається і ставити питання лектору для кращого розуміння навчального матеріалу.

- Під час **семінарських занять** поставлені на лекціях питання вивчаються більш поглиблено, а також аналізується їх значущість для сучасної психологічної науки і можливе практичне застосування засвоєних знань. Заняття проходять у формі обговорення із залученням методу постановки проблемних запитань, націлених на вирішення проблеми або знаходження відповіді на дискусійні питання. Під час семінарського заняття вітається ініціатива студентів у дискусії, їх проактивна позиція.

Для ефективної підготовки до семінарських занять рекомендується: ознайомитись з тематикою і питаннями семінару, а також з рекомендованою до семінару літературою та іншими інформаційними джерелами; студент має бути готовий обговорювати під час семінару всі питання, що визначені до цього заняття у плані (див. [тематичний план курсу](#)).

- Самостійна робота студентів складається з таких видів роботи: робота з основною та додатковою літературою, матеріалами з мережі Інтернет та конспектами лекцій; виконання самостійних завдань різного характеру і рівня складності; підготовка до семінарів та іспитів (заліків) безпосередньо перед ними. Завдання, винесені на самостійну роботу студента, виконуються ним повністю самостійно і у призначений час подаються на перевірку викладачу.

Для ефективної самостійної роботи рекомендується: уважно ознайомитись зі змістом завдання і вимогами до його виконання і оформлення; оцінити обсяг роботи, яку необхідно провести для його виконання; спланувати час і послідовність дій для виконання самостійної роботи; працювати над завданнями послідовно і систематично, з дотриманням визначених термінів.

СИСТЕМА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів між видами навчальної діяльності змінюється в залежності від форми підсумкового контролю:

форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
залік	аудиторна та самостійна робота	50
	модульна контрольна робота (МКР)	50
	залік	-
іспит	аудиторна та самостійна робота	50
	модульна контрольна робота (МКР)	20
	іспит	30

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за поточну (аудиторну та самостійну) роботу протягом семестру та рейтингового бала за МКР.

Поточне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється в національній 4-бальній шкалі («5», «4», «3», «2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів (робота під час семінарів та/або практичних занять)

«5»	<i>студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міждисциплінарні та міждисциплінарні зв'язки</i>
«4»	<i>студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами, відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначенні понять та категорій і т.і., але легко усуває їх завдяки додатковим питанням</i>
«3»	<i>студент частково володіє матеріалом теми семінару; репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначенні понять та</i>

	<i>категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання</i>
«2»	<i>студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; не опанував зміст теми, вкрай слабо знає рекомендовану літературу, не володіє науковими фактами та категоріями, не знає основних закономірностей психічних явищ; показує низький рівень загальногуманітарного та наукового мислення</i>

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів

«5»	<i>робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані</i>
«4»	<i>робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані</i>
«3»	<i>робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково</i>
«2»	<i>робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані</i>
«0»	<i>робота не виконана</i>

МКР проводиться наприкінці семестру і охоплює весь зміст навчального модуля. МКР оцінюється за 4-бальною шкалою («5», «4», «3», «2»). Трансформація оцінки у рейтинговий бал за МКР проводиться у такий спосіб:

форма підсумкового контролю – ЗАЛІК	форма підсумкового контролю – ІСПИТ
«5» - 41-50 балів	«5» - 17-20 балів
«4» - 31-40 балів	«4» - 13-16 балів
«3» - 21-30 балів	«3» - 9-12 балів
«2» - 1-20 балів	«2» - 1-8 балів
Неявка на МКР – 0 балів	Неявка на МКР – 0 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	при виконанні завдання студент демонструє широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірне та коректне визначення основним поняттям і психологічним термінам; вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки
«4»	при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки
«3»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків
«2»	при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки
«0»	робота не виконана

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою:

підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою	
		форма підсумкового контролю – залік	форма підсумкового контролю – іспит
90 – 100	A	зараховано	відмінно
82 – 89	B		добре
75 – 81	C		задовільно
66 – 74	D		
60 – 65	E		
0 – 59	FX	незараховано	незадовільно з можливістю повторного складання

По завершенню вивчення Модулю I – **ЗАЛІК в усній формі.**

Умови допуску до заліку: повне виконання програми курсу та всіх видів робіт, відпрацювання пропущених лекцій і семінарських занять, виконання самостійної роботи, успішне виконання модульної контрольної роботи.

- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **60 і вище**, отримують оцінку «зараховано» і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.
- ✓ Студенти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється оцінка «зараховано» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – Е та бал 60. Якщо студент під час заліку отримав оцінку «не зараховано», то йому у відомість обліку успішності виставляється оцінка «не зараховано» в національній шкалі, оцінка FX – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Критерії оцінювання відповіді на заліку:

критерії оцінювання	шкала оцінювання	
	«зараховано»	«не зараховано»
відповідність відповіді змісту питання	відповідь здобувача повністю відповідає змісту питання. основні проблеми розкриті чітко та повною мірою	відповідь здобувача лише частково відповідає / не відповідає змісту питання. Основні проблеми визначено нечітко / не визначено
повнота і ґрунтовність відповіді	основні питання розкриті повністю і ґрунтовно	основні питання розкриті лише частково і без належної глибини / зовсім не розкриті
термінологічна коректність	здобувач вільно й коректно користується понятійно-категоріальним апаратом дисципліни	здобувач майже не користується професійною термінологією

Оцінка «**зараховано**» виставляється за умови, якщо відповідь здобувача в повній мірі відповідає всім зазначеним критеріям. Оцінка «**не зараховано**» виставляється за умови, якщо відповідь здобувача не відповідає хоча б одному із зазначених критеріїв.

ПО завершенню вивчення Модулю 2 – **ІСПИТ в усній формі**. Здобувачі мають дати відповідь на три питання екзаменаційного білету.

Для допуску здобувача вищої освіти до іспиту необхідним є виконання ним вимог навчального плану і графіка навчального процесу, а саме: усі пропущені аудиторні заняття мають бути відпрацьовані, усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані.

Максимальний екзаменаційний бал становить **30**. Викладач оцінює відповідь здобувача на іспиті за 4-бальною шкалою. Отримана оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

«**відмінно**» – 30 балів

«**добре**» – 23 бали

«**задовільно**» – 18 балів

«**незадовільно**» – 0 балів

Критерії оцінювання усної відповіді здобувача на іспиті:

« відмінно »	повна і правильна відповідь на всі питання екзаменаційного білета, здобувач демонструє знання фактологічного матеріалу, основних теоретичних питань курсу, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни
« добре »	в цілому правильна відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач вміє робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача відповідає з деякими неточностями та недоліками
« задовільно »	поверхнева відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач припускається помилок при висвітленні фактологічного матеріалу, частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє наявність окремих елементів самостійного мислення
« незадовільно но »	відсутність будь-якої відповіді на теоретичні запитання внаслідок незнання програмного матеріалу

- ✓ Якщо здобувач на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), то йому виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **Е**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	№ і назва теми (включно з темами, винесеними на самостійне опрацювання)	Кількість годин			
		Разом	у тому числі		
			лекції	семінарські /практичні заняття	самостійна робота
МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ					
<i>Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ</i>					
1.	Тема 1. Вступ до нейропсихології: методологічні основи.	14	2	2	10
	Разом за змістовим модулем 1	14	2	2	10
<i>Змістовий модуль 2. МОЗКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДИВІДА</i>					
2	Тема 1. Функціональна анатомія ЦНС і психічна діяльність.	14	2	2	10
3	Тема 2. Міжпівкульна асиметрія і міжпівкульна взаємодія.	14	2	2	10
4	Тема 3. Нейропсихологічний аналіз порушень роботи функціональних блоків мозку.	18	4	4	10
5	Тема 4. Мозковий кровообіг	14	2	2	10
6	Тема 5. Основи нейроендокринології.	14	2	2	10
	МКР	2		2	
	Разом за змістовим модулем 2	76	12	14	50
	Усього годин за модулем 1	90	14	16	60
МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ					
<i>Змістовий модуль 3. НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ ОНТОГЕНЕЗУ</i>					
8	Тема 1. Нейропсихологічні закономірності нормального і патологічного розвитку.	14	2	2	10
9	Тема 2. Нейропсихологічні основи нормального і патологічного старіння.	14	2	2	10
10	Тема 3. Нейропсихологія навчання	18	4	4	10
	Разом за змістовим модулем 4	46	8	8	30
<i>Змістовий модуль 4. ОСНОВИ НЕЙРОДІАГНОСТИКИ ТА НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЇ</i>					
11	Тема 1. Основи нейропсихологічної діагностики	23	4	4	15
12	Тема 2. Відновлення ВПФ. Нейрореабілітація.	19	2	2	15
	МКР	2		2	
	Разом за змістовим модулем 5	44	6	8	30
	Усього годин за модулем 5	90	14	16	60
	УСЬОГО ГОДИН	180	28	32	120

ЗМІСТОВИЙ ПЛАН КУРСУ

МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ

	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЇ	ГОДИНИ																									
Лекція 1	<p>Вступ до нейропсихології: методологічні основи <i>Нейропсихологія як самостійна наукова галузь. Предмет і завдання нейропсихології. Місце нейропсихології серед інших наук. Напрями сучасної нейропсихології. Історія вивчення локалізації вищих психічних функцій: вузький локалізаціонізм, антилокалізаціонізм, еклектична концепція</i> <i>Нейропсихологічний симптом як порушення психічної функції, що виникає внаслідок локального ураження мозку; нейропсихологічний синдром, як закономірне поєднання нейропсихологічних симптомів, пов'язане з порушенням фізіологічних процесів внаслідок локального ураження мозку; нейропсихологічний фактор як фізіологічний механізм функціонування ділянки мозку, порушення якого веде до появи закономірного поєднання порушень психічних функцій. Методи дослідження в нейропсихології.</i></p>	2																									
	<p>Семінар 1. Методологічні основи нейропсихології. Історія становлення галузі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Історія становлення нейропсихології. Предмет та завдання нейропсихології.</i> 2. <i>Проблеми та напрямки нейропсихологічних досліджень. Галузі сучасної нейропсихології.</i> 3. <i>Внесок нейропсихології у теорію загальної психології: вирішення фундаментальних проблем.</i> <p>Завдання до самостійної роботи: складіть таблицю «Методи дослідження в нейропсихології».</p> <p>Вкажіть:</p> <ul style="list-style-type: none"> - назву методу, - розробник (якщо відомо), - сутність методу, - посилання на джерело 	2																									
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 5%;">№</th> <th style="width: 25%;">Метод</th> <th style="width: 25%;">Розробник</th> <th style="width: 25%;">Сутність методу</th> <th style="width: 20%;">Джерело</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="text-align: center;">1</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">2</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">..</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">n</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	№	Метод	Розробник	Сутність методу	Джерело	1					2					..					n					
№	Метод	Розробник	Сутність методу	Джерело																							
1																											
2																											
..																											
n																											

Література:

1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2022. 220с.
2. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 317 с.
3. Заболотна А.В. Нейропсихологія. Київ : Вища шк., 2022. 398с.
4. Чабан О.С., Гуменюк М.М., Вербенко В.А. Нейропсихологія. Тернопіль : Укрмедкнига, 2008. 92 с.
5. Функціональна біохімія нервової системи / Уклад.: В.І. Жуков, Н.М. Кононенко, М.Г. Щербань, О.А. Наконечна, С.О. Стеценко, Р.І. Кратенко, С.М. Граматюк, Л.В. Галузінська, М.А. Ващук. – Харків : ХНМУ, 2012. 126 с.
6. Bogousslavsky J., Boller F., Iwata M. A History of Neuropsychology. *Front Neurol Neurosci.* 2019. Vol 44. P. 192-229.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОЗКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДИВІДА

Лекція 2 Функціональна анатомія ЦНС і психічна діяльність 2

Проблема співвідношення мозку і психіки. Принципи структурно-функціональної організації мозку. Поняття «функціональної системи» та основні особливості її роботи.

Структурна організація нервової системи. Відділи нервової системи. Аферентні та еферентні шляхи Цитоархітектонічні поля головного мозку за К. Бродманом. Первинні, вторинні й третинні поля. Основні положення теорії системної динамічної локалізації ВПФ. Концепція трьох структурно-функціональних блоків мозку.

Семінар 2. Системно-динамічний підхід до вивчення мозкової організації вищих психічних функцій 2

- *Структурно-функціональні принципи роботи мозку. Горизонтальна і вертикальна організація мозку.*
- *Концепція про три структурно-функціональні блоки мозку.*
- *Цитоархітектонічна будова мозку за К. Бродманом. Первинні, вторинні і третинні поля кори головного мозку.*
- *Функціональна система.*
- *Принцип динамічної локалізації.*

Завдання до самотійної роботи:

Заповнити таблицю, вказуючи сенсорні функції, з якими пов'язані вказані ділянки кори головного мозку.

(додаток А).

Література:

1. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 317 с.
2. Заболотна А.В. Нейропсихологія. Київ : Вища шк., 2022. 398с.
3. Чабан О.С., Гуменюк М.М., Вербенко В.А. Нейропсихологія. Тернопіль : Укрмедкнига, 2008. 92 с.
4. Функціональна біохімія нервової системи / Уклад.: В.І. Жуков, Н.М. Кононенко, М.Г. Щербань, О.А. Наконечна, С.О. Стеценко, Р.І. Кратенко, С.М. Граматюк, Л.В. Галузінська, М.А. Ващук. – Харків : ХНМУ, 2012. 126 с.
5. Bogousslavsky J., Boller F., Iwata M. A History of Neuropsychology. *Front Neurol Neurosci.* 2019. Vol 44. P. 192-229.

Лекція 3 Міжпівкульна асиметрія і міжпівкульна взаємодія

3 *Історія дослідження питання мозкової асиметрії. Міжпівкульна асиметрія і міжпівкульна взаємодія ГМ. Міжпівкульна організація психічних процесів. Індивідуальний профіль асиметрії. Проблема функціональної міжпівкульової асиметрії в нейропсихології. Сенсорні асиметрії. Функціональні асиметрії в обробці інформації. Асиметрія емоційної сфери. Латеральні функціональні розходження при патології мозку. Проблема лівої асиметрії: патологічна та соціокультурна концепції. Основні комісури ГМ. Синдром розщепленого мозку. Симптоматика порушень ВПФ при синдромі розщепленого мозку. Експерименти Р. Сперрі та М. Газзаніги.*

Семінар 3.

Історія вивчення функціональної асиметрії мозку: анатомічні, фізіологічні та клінічні дані про нерівнозначність великих півкуль головного мозку.

- *Концепція функціональної специфічності великих півкуль головного мозку і її основні положення.*
- *Проблема міжпівкульної асиметрії мозку в сучасній нейропсихології з використанням моделі «розщепленого» мозку. Синдром розщепленого мозку.*
- *Аналіз взаємодії півкуль головного мозку в вербально-мнестичних процесах і при письмі.*

- Роль мозолистого тіла в координації міжпівкульної взаємодії.
- Методи дослідження міжпівкульна асиметрії мозку і міжпівкульної взаємодії.

Завдання для самостійної роботи:

- Ознайомитись з відео за вказаним посиланням. Коротко законспектувати хід і результати експерименту:
<https://www.youtube.com/watch?v=ZMLzP1VCANo&t=9s>

Література:

1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2022. 220с.
2. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 317 с.
3. Заболотна А.В. Нейропсихологія. Київ : Вища шк., 2022. 398с.
4. Чабан О.С., Гуменюк М.М., Вербенко В.А. Нейропсихологія. Тернопіль : Укрмедкнига, 2008. 92 с.
5. Функціональна біохімія нервової системи / Уклад.: В.І. Жуков, Н.М. Кононенко, М.Г. Щербань, О.А. Наконечна, С.О. Стеценко, Р.І. Кратенко, С.М. Граматюк, Л.В. Галузінська, М.А. Ващук. – Харків : ХНМУ, 2012. 126 с.
6. Bogousslavsky J., Boller F., Iwata M. A History of Neuropsychology. *Front Neurol Neurosci.* 2019. Vol 44. P. 192-229.
7. Toomela A. What are Higher Psychological Functions? *Integr Psychol Behav Sci.* 2016. № 50(1). 91-121
8. Rossouw P., Kostyanaya M. Alexander Luria: Life, research and contribution to neuroscience. *International Journal of Neuropsychotherapy.* 2013. №1. P. 47-55.

Лекція 4-5 Нейропсихологічний аналіз порушень роботи функціональних блоків мозку

Структура психічної діяльності, яку можна співвіднести з моделлю трьох блоків: I блок забезпечення формування мотиваційних утворень, II – реалізація програми діяльності, III – створення програми діяльності та здійснення поточного та підсумкового контролю.

Три блоки дефіцитарності діяльності мозку: I блок – дефіцитарність глибинних структур мозку; II блок – дефіцитарність задніх відділів мозку; блок III – дефіцитарність лобних структур мозку.

Нейропсихологічні синдроми полімодального генезу. Аграфія. Акакулькулія. Алексія. Нейропсихологічна основа розладів полімодального генезу. Письмо як вид діяльності. Аграфія (дисграфія). Труднощі в оволодінні письмом.

4

Поняття і класифікація алексій (дислексій). Поняття і класифікація акалькулій (дискалькулій).

Семінар 4-5. Типові порушення функціонування блоків ГМ

4

- Типові синдроми порушень стовбуру мозку. Порушення сну.
- Типові синдроми порушень функціонування підкоркових структур: розлади рухової активності.
- Розлади аналізаторних систем. Види агнозій.
- Нейропсихологічне підґрунтя агнозій.
- Класифікація і симптоми агнозій.
- Порушення вищих коркових функцій при ураженні лобних відділів мозку.
- Апраксії. Класифікація апраксій.
- Лобний синдром: історія дослідження, характеристика, симптоматика.

Завдання до самостійної роботи:

- Заповнити таблицю вказуючи ділянки кори /структури ГМ, при порушенні яких виникає той чи інший вид апраксій. Вкажіть їх симптоми (додаток Б).
- Законспектувати відповідні розділи першоджерел (конспект може бути виконаний у вигляді схеми):
- Guy-Evans, O. (2020, Nov 30). Phineas Gage. *Simply Psychology*. www.simplypsychology.org/phineas-gage.html

Література:

1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2022. 220с.
2. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 317 с.
3. Заболотна А.В. Нейропсихологія. Київ : Вища шк., 2022. 398с.
4. Чабан О.С., Гуменюк М.М., Вербенко В.А. Нейропсихологія. Тернопіль : Укрмедкнига, 2008. 92 с.
5. Функціональна біохімія нервової системи / Уклад.: В.І. Жуков, Н.М. Кононенко, М.Г. Щербань, О.А. Наконечна, С.О. Стеценко, Р.І. Кратенко, С.М. Граматюк, Л.В. Галузінська, М.А. Ващук. – Харків : ХНМУ, 2012. 126 с.
6. Bogousslavsky J., Boller F., Iwata M. A History of Neuropsychology. *Front Neurol Neurosci*. 2019. Vol 44. P. 192-229.
7. Toomela A. What are Higher Psychological Functions? *Integr Psychol Behav Sci*. 2016. № 50(1). 91-121
8. Rossouw P., Kostyanaya M. Alexander Luria: Life, research and contribution to neuroscience. *International Journal of Neuropsychotherapy*. 2013. №1. P. 47-55.

Лекція 6	Мозковий кровообіг Артеріальна і венозна системи ГМ. Ауторегуляція кровопостачання головного ГМ. Гематоенцефалічний бар'єр. Нормальна та патологічна фізіології кровопостачання ГМ. Нейропсихологічні синдроми при судинних ураженнях ГМ. Загально мозкові симптоми і їхня динаміка при судинній патології головного мозку. Нейропсихологічні синдроми при артеріальних аневризмах. Нейропсихологічні синдроми спазму судин головного мозку.	2
	Семінар 6. Система кровообігу ГМ. <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика магістральних судин головного мозку (на візуальному матеріалі). Вілізієве коло: будова та функції. 2. Гематоенцефалічний бар'єр: особливості організації і функції. 3. Нейропсихологічні синдроми при судинних ураженнях головного мозку 4. Можливості компенсації при порушеннях ВПФ, спричинених порушенням мозкового кровообігу. <p>Завдання до самостійної роботи: Законспектувати основні ознаки депресії судинного генезу з запропонованого дослідження: Almeida, O. (2008). <i>Vascular depression: Myth or reality?</i> <i>International Psychogeriatrics</i>, 20(4), 645-652. doi:10.1017/S1041610207006473 URL: https://www.cambridge.org/core/journals/international-psychogeriatrics/article/vascular-depression-myth-or-reality/704C6091302B13EA90F082AE1CD8CA19</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2022. 220с. 2. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 317 с. 3. Заболотна А.В. Нейропсихологія. Київ : Вища шк., 2022. 398с. 4. Чабан О.С., Гуменюк М.М., Вербенко В.А. Нейропсихологія. Тернопіль : Укрмедкнига, 2008. 92 с. 5. Функціональна біохімія нервової системи / Уклад.: В.І. Жуков, Н.М. Кононенко, М.Г. Щербань, О.А. Наконечна, С.О. Стеценко, Р.І. Кратенко, С.М. Граматюк, Л.В. Галузінська, М.А. Ващук. – Харків : ХНМУ, 2012. 126 с. 6. Bogousslavsky J., Boller F., Iwata M. A History of Neuropsychology. <i>Front Neurol Neurosci</i>. 2019. Vol 44. P. 192-229. 	2

7. Toomela A. What are Higher Psychological Functions? <i>Integr Psychol Behav Sci.</i> 2016. № 50(1). 91-121	
<p>Лекція Основи нейроендокринології</p> <p>7 Особливості хімічного складу нервової системи. Основні біохімічні особливості нервової системи. Функціональне значення хімічних синапсів. Механізм синаптичної передачі. Критерії класифікації нейромедіаторів. Нейротрансмітери та нейро модулятори. Роль нейромедіаторів у механізмах короткочасної та довготривалої пам'яті, а також інших когнітивних процесів. Збуджувальні нейромедіатори: ацетилхолін, адреналін, глутамат, гістамін, дофамін. Основні гальмівні нейромедіатори: ГАМК, гліцин.</p>	2
<p>Семінар 7. Психологічні основи нейроендокринології</p> <ul style="list-style-type: none"> • Класифікація нейротрансмітерів. • Роль адреналіну і норадреналіну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. • Роль ацетилхоліну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією холінергічної системи. • Роль серотоніну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією серотонінергічної системи. • Роль дофаміну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією дофамінергічної системи. • Функціональна роль різних видів гальмування в центральній нервовій системі. <p>Завдання до самостійної роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Законспектувати основні тези запропонованої статті, щодо впливу алкоголю і наркотичних речовин на психічну нейрорегуляцію. Watkins M. (2020). How Drugs Affect the Brain and Central Nervous System. <i>American Addiction Centers</i>. https://americanaddictioncenters.org/health-complications-addiction/central-nervous-system <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кузів О.Є. Психофізіологія: курс лекцій. Тернопіль : в-во ТНТУ ім. Т. Пулюя, 2017. 194 с. 2. Функціональна біохімія нервової системи : навч.-метод. посібник для студентів II курсу / Укладачі: В.І. Жуков, Н.М. Кононенко, М.Г. Щербань, О.А. Наконечна, С.О. Стеценко, Р.І. 	2

- Кратенко, С.М. Граматюк, Л.В. Галузінська, М.А. Ващук. Харків : ХНМУ, 2012. 126 с.
3. Neurotransmitters, drugs and brain function / ed. R. A. Webster. Chichester : J. Wiley and Sons Ltd., 2001. P. 251-264.

МОДУЛЬ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ ОНТОГЕНЕЗУ

ГОДИНИ

Текція 1	<p>Нейропсихологічні закономірності нормального і патологічного розвитку</p> <p><i>Базові закономірності нейропсихології дитячого віку. Поняття і явище нейропластичності. Теоретична основа дитячої нейропсихології розвитку: принцип соціогенезу вищих психічних функцій (ВПФ); принцип системної будови ВПФ; принцип динамічної організації та локалізації ВПФ. Нейропсихологічна синдромологія дизонтогенезу. Функціональна несформованість різних відділів головного мозку. Типи психічного дизонтогенезу. Методологія нейропсихологічного супроводу дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій.</i></p>	2
	<p>Семінар 1-2. Нейропсихологічні закономірності нормального і патологічного розвитку</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Нейропсихологічні закономірності нормального розвитку.</i> • <i>Диференціація термінів «дефіцитарність» і «несформованість».</i> • <i>Функціональна несформованість міжпівкульних взаємодій транскортикального рівня (мозолистого тіла).</i> • <i>Функціональна несформованість правої і лівої півкуль. дефіцитарність підкіркових утворень (базальних ядер) мозку;</i> • <i>Дефіцитарність стовбурових утворень мозку, дисгенетичний синдром;</i> • <i>Атипія психічного розвитку.</i> <p>Завдання до самотійної роботи:</p> <p><i>на основі наявних джерел письмово дати відповідь на питання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Чим відрізняється недорозвиток психічних функцій від затримки психічного розвитку з погляду мозкової організації?</i> 	2

- Чим відрізняється гетерохронія (системна та внутрішньосистемна) від асинхронії з погляду мозкової організації?
- Які психологічні параметри використовуються для оцінки варіанту дизонтогенезу?

Література:

1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2022. 220с.
2. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 317 с.
3. Заболотна А.В. Нейропсихологія. Київ : Вища шк., 2022. 398с.
4. Чабан О.С., Гуменюк М.М., Вербенко В.А. Нейропсихологія. Тернопіль : Укрмедкнига, 2008. 92 с.
5. Функціональна біохімія нервової системи / Уклад.: В.І. Жуков, Н.М. Кононенко, М.Г. Щербань, О.А. Наконечна, С.О. Стеценко, Р.І. Кратенко, С.М. Граматюк, Л.В. Галузінська, М.А. Ващук. – Харків : ХНМУ, 2012. 126 с.
6. Bogousslavsky J., Boller F., Iwata M. A History of Neuropsychology. *Front Neurol Neurosci*. 2019. Vol 44. P. 192-229.
7. Toomela A. What are Higher Psychological Functions? *Integr Psychol Behav Sci*. 2016. № 50(1). 91-121
8. Rossouw P., Kostyanaya M. Alexander Luria: Life, research and contribution to neuroscience. *International Journal of Neuropsychotherapy*. 2013. №1. P. 47-55.

Лекція 2 Нейропсихологічні основи нормального і патологічного старіння

Геронтонейропсихологія як науковий напрямок. Специфіка роботи ГМ в процесі вікової інволюції. Когнітивний резерв. Уявлення про керовані і некориговані чинники, що впливають на стан когнітивного резерву. Чинники підвищення когнітивного резерву і зниження ризику розвитку деменції. Механізми розвитку судинних когнітивних порушень і роль судинного чинника у виникненні нейродегенеративних захворювань. Методи нейрокорекції та психопрофілактики деменції.

Семінар 3. Нейропсихологічні основи нормального і патологічного старіння

1. Особливості мозкових змін і зміни ВПФ при нормальному старінні, їх зв'язок з функціональними блоками.
2. Поняття когнітивного резерву в нейронауці.
3. Чинники підвищення когнітивного резерву і зниження ризику розвитку деменції.
4. Патологічне старіння.
5. Психогігієна в нейронауках. Нейрогімнастика

Завдання до самостійної роботи:

Запропонуйте методи (емпіричні, апаратурні та експериментальні) оцінки когнітивного резерву особистості. Обґрунтуйте доречність їх застосування.

Література:

1. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 317 с.
2. Cohen R.A. Neuropsychology of aging Handb Clin Neurol., 2019. 167. P. 149-180.

Лекція 3-4 Нейропсихологія навчання 2

3-4 *Нейродидактика як науковий напрям. Витоки виникнення напрямку: історія та сучасність.*

Інтелект як центральна когнітивна здатність: нейропсихологічний аспект. Морфологічні показники змін мозку як результаті навчання. Взаємозв'язок інтелекту і навчальних досягнень. Нейропсихологічні основи розвитку когнітивних здатностей у процесі навчання. Темп засвоєння знань. Психофізіологічні критерії освіченості.

Нейропсихологічні основи засвоєння рідної та іноземних мов, читання, письма, математичних умінь.

Нейропсихологічні особливості навчання дорослих. Темп засвоєння знань та вікові чинники. Здатність зрілого мозку до ефективного навчання.

Семінар 3-4. Нейропсихологія навчання 2

- *Нейроосвіта як тренд сучасності. Характеристика напрямку.*
- *Основні нейродидактичні принципи навчання.*
- *Нейрофізіологічні та нейропсихічні механізми засвоєння рідної та іноземної мов.*
- *Нейрофізіологічні основи читання та письма*
- *Нейрофізіологічні основи математичних умінь*

Завдання до самостійної роботи:

Підібрати комплекс нейрогімнастичних вправ (5 вправ) для забезпечення повноцінної роботи ГМ при значному розумовому навантаженні. Обґрунтувати доцільність застосування запропонованих вправ (дозволяється використовувати спеціалізовану літературу, відео ресурси тощо).

Література:

1. Вознюк О. В. Нейропедагогіка – потужний ресурс освіти дорослих. *Андрогогічний вісник*. 2010. №10. С. 19-27.
2. Офіційний веб-сайт Української асоціації нейропсихології: <https://uanp.org.ua/>
3. Сігел Д., Брайсон Т. Секрети мозку. 12 стратегій розвитку дитини. Київ : Наш формат, 2017. 192 с.
4. Chojak M. Neuropedagogy as a Scientific Discipline: Interdisciplinary Description of the Theoretical Basis for the Development of a Research Field. *International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*. 2018. №12(8). P. 1085-1088.
5. Fischer K.W., Daley S.G. Connecting Cognitive Science and Neuroscience to Education: Potentials and Pitfalls in Inferring Executive Processes. / In *Understanding executive function: Implications and opportunities for the classroom* / ed. L.Meltzer. New York: Guilford. 2006. P. 55-72.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОСНОВИ НЕЙДІАГНОСТИКИ ТА НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЇ

Лекція 5-6 **Основи нейропсихологічної діагностики.**

5-6

Вимоги до нейропсихологічного діагностичного інструментарію. Принципи нейропсихологічної діагностики.

Загальний опис психічного статусу особи, яку обстежують; дослідження: функціональної асиметрії; довільної й мимовільної уваги; зорового, сомато-сенсорного, слухового гнозису; мовлення, пам'яті, навчальних навичок.

Схема нейропсихологічного дослідження ВПФ. Складові схеми дослідження: загальний опис психічного статусу особи, яку обстежують; дослідження: функціональної асиметрії; довільної й мимовільної уваги; зорового, сомато-сенсорного, слухового гнозису; мовлення, пам'яті, навчальних навичок. Дослідження праксису як здатності до цілеспрямованих дій. Кількісні критерії виконання проб, що враховують принципи стандартизації досліджень і порівняння отриманих результатів; методологічні принципи, що сприяють розробці нових інструментів дослідження (Л.І. Вассерман, С.А. Дорофеева. Я.А. Меерсон, Ж. М. Глозман).

4

Семінар 5-6. Основи нейропсихологічної діагностики.

1. *Принципи та технології здійснення нейропсихологічного дослідження.*

4

2. *Методи дослідження рухових функцій. Кінестетичний та кінетичний (динамічний) праксис. Просторовий праксис.*
3. *Методи дослідження сприйняття. Тактильні та соматогностичні функції. Зоровий, слуховий гнозис. Просторовий гнозис.*
4. *Методи дослідження пам'яті, мовних, інтелектуальних функцій, емоційно-вольової сфери.*
5. *Використання спеціальних завдань (проб), з метою оцінки стану ВПФ дитини. Нейропсихологічне обстеження за допомогою методів О.Р. Лурії.*

Завдання до самостійної роботи (на вибір студента):

1. *Розробити програму нейропсихологічного дослідження (підібрати комплекс методик) сенсомоторного розвитку немовлят і дітей раннього віку.*
2. *Розробити програму нейропсихологічного дослідження (підібрати комплекс методик) когнітивного розвитку молодшого школяра.*
3. *Розробити програму нейропсихологічного дослідження (підібрати комплекс методик) ВПФ в особи похилого віку.*

Література:

1. Вознюк О. В. Нейропедагогіка – потужний ресурс освіти дорослих. *Андрагогічний вісник*. 2010. №10. С. 19-27.
2. Офіційний веб-сайт Української асоціації нейропсихології: <https://uanp.org.ua/>
3. Сігел Д., Брайсон Т. Секрети мозку. 12 стратегій розвитку дитини. Київ : Наш формат, 2017. 192 с.
4. Chojak M. Neuropedagogy as a Scientific Discipline: Interdisciplinary Description of the Theoretical Basis for the Development of a Research Field. *International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*. 2018. №12(8). P. 1085-1088.
5. Fischer K.W., Daley S.G. Connecting Cognitive Science and Neuroscience to Education: Potentials and Pitfalls in Inferring Executive Processes. / In *Understanding executive function: Implications and opportunities for the classroom* / ed. L.Meltzer. New York: Guilford. 2006. P. 55-72.

<p>Лекція 7.</p>	<p>Відновлення ВПФ. Нейрореабілітація</p> <p>Нейрореабілітація як розділ нейропсихології. Дослідження з нейрореабілітації у ХХ ст. Методи нейрореабілітації: відновлення функцій шляхом розгальмовування; шляхом вікаріату; шляхом перебудови функціональних систем; медикаментозне відновлення психічних функцій; метод зміни особистісних установок. Психостимулотерапія. Проблема спонтанного відновлення вищих психічних функцій.</p>	<p>2</p>
	<p>Семінар 7. Відновлення ВПФ. Нейрореабілітація.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Властивості НС, що забезпечують відновлення і компенсацію втрачених функцій. • Шляхи відновлення ВПФ при локальних ураженнях ГМ. • Спонтанне відновлення ВПФ (умови за О.Р. Лурією). • Внутрішньосистемна і міжсистемна перебудова функціональних систем. • Метод заміщувального онтогенезу. <p>Завдання до самостійної роботи: Проаналізуйте специфіку вітчизняного і зарубіжного підходів до реабілітації пацієнтів з локальними ураженнями ГМ (дозволяється використовувати спеціалізовану літературу, відео ресурси тощо). Об'єм – до 2 стор. друкованого тексту.</p> <p>Література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вознюк О. В. Нейропедагогіка – потужний ресурс освіти дорослих. <i>Андрогогічний вісник</i>. 2010. №10. С. 19-27. 2. Офіційний веб-сайт Української асоціації нейропсихології: https://uanp.org.ua/ 3. Сігел Д., Брайсон Т. Секрети мозку. 12 стратегій розвитку дитини. Київ : Наш формат, 2017. 192 с. 4. Chojak M. Neuropedagogy as a Scientific Discipline: Interdisciplinary Description of the Theoretical Basis for the Development of a Research Field. <i>International Journal of Educational and Pedagogical Sciences</i>. 2018. №12(8). P. 1085-1088. 5. Fischer K.W., Daley S.G. Connecting Cognitive Science and Neuroscience to Education: Potentials and Pitfalls in Inferring Executive Processes. / In <i>Understanding executive function: Implications and opportunities for the classroom</i> / ed. L.Meltzer. New York: Guilford. 2006. P. 55-72. 	<p>2</p>

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Нейропсихологія: предмет, завдання. Місце серед соціальних і біологічних наук.
2. Історія становлення нейропсихології. Предмет та завдання нейропсихології.
3. Внесок вітчизняної школи нейропсихології у світову науку.
4. Диференціація понять: «вищі психічні функції», «вищі функції мозку», «вища нервова діяльність» і «психічна діяльність».
5. Роль культурно-історичної теорії Л.С. Виготського у становленні нейропсихології.
6. Цитоархітектонічна карта полів кори головного мозку за Бродманом.
7. Первинні, вторинні, третинні поля кори: будова, функції, локалізація.
8. Основні комісури головного мозку: їх функції та локалізація
9. Роль мозолистого тіла в організації вищих психічних функцій.
10. Синдром розщепленого мозку.
11. Теоретичний фундамент теорії системної динамічної локалізації функцій. Теорія функціональних блоків мозку О.Р. Лурії.
12. Блок регуляції тону і рівня активності: будова, функції, анатомічні компоненти.
13. Блок прийому, обробки і збереження інформації: будова, функції, анатомічні компоненти.
14. Блок програмування, регуляції і контролю діяльності: будова, функції, анатомічні компоненти. Взаємодія трьох основних блоків мозку.
15. Поняття про функціональну асиметрію мозку. Проблема міжпівкульної взаємодії.
16. Поняття нейропсихологічного фактору. Класифікація причин нейропсихологічних порушень.
17. Блок регуляції тону і рівня активності: симптоми уражень.
18. Блок прийому, обробки і збереження інформації: типові синдроми порушень.
19. Блок програмування, регуляції і контролю діяльності: типові синдроми порушень.
20. Морфофункціональні мозкові системи довільних та мимовільних рухів
21. Мозкова організація пізнавальних психічних процесів.
22. Проблема мовлення в нейропсихології: історія досліджень та локалізація мовленнєвих функцій.
23. Нейропсихологія мисленнєвої діяльності. Проблеми когнітивної нейропсихології.

24. Нейропсихологія емоційно-вольової сфери психіки. Проблема свободи волі в сучасній нейропсихології.
25. Нейропсихологічні основи уваги.
26. Нейропсихологічні основи емоційних станів.
27. Нейропсихологія свідомості. Проблема свідомого і несвідомого в сучасній нейропсихології.
28. Синдроми порушення зв'язку між півкулями мозку.
29. Агнозії: різновиди, специфіка, симптоматика.
30. Амнезія: нейропсихологічний аспект.
31. Афазії: характеристика, види, специфіка уражень.
32. Розлади рухової активності: типові синдроми порушень функціонування підкоркових структур.
33. Апраксії: класифікація, характеристика, симптоматика.
34. Лобний синдром: історія дослідження, види, характеристика.
35. Синдром емоційно-особистісних і мнестичних розладів при ураженні базальних відділів лобних долей.
36. Синдром порушення пам'яті і свідомості при ураженні медіальних відділів лобних долей мозку.
37. Синдром ураження глибинних відділів лобних долей мозку.
38. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром дефіцитарності базальних ядер.
39. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром несформованості міжпівкульних взаємодій.
40. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром несформованості лівої скроневої ділянки.
41. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром несформованості правої півкулі.
42. Порушення розвитку вищих психічних функцій в онтогенезі. Синдром несформованості лобних ділянок.
43. Нейропсихологічні зміни у похилому віці: здорове і патологічне старіння.
44. Причини порушень мозкової діяльності: травми, інфекції, метаболічні, васкулярні розлади, отруєння, дефіцит кисню тощо.
45. Гематоенцефалічний бар'єр: анатомічна характеристика та функції.
46. Сучасні методи діагностики нейропсихологічних порушень.
47. Застосування нейропсихологічних методів дослідження у дітей.
48. Поняття про нейротрансмітери / нейромедіатори / нейромодулятори. Загальна характеристика процесів нейротрансмісії.
49. Роль адреналіну і норадреналіну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини.
50. Роль ацетилхоліну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією холінергічної системи.

51. Роль серотоніну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією серотонінергічної системи.
52. Роль дофаміну в функціонуванні нервової системи і організації поведінки людини. Порушення, пов'язані з дисфункцією дофамінергічної системи.
53. ГАМК: характеристика та функції.
54. Функціональна роль різних видів гальмування в ЦНС.
55. Нейрогормональні механізми регуляції фізіологічного стану в умовах стресу.
56. Захворювання, пов'язані з нейромедіаторними системами.

БАЗОВІ

1. Бакаєв С.Д. Клінічна нейропсихологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 2022. 220с.
2. Галецька І.І. Основи нейропсихології. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 317 с.
3. Заболотна А.В. Нейропсихологія. Київ : Вища шк., 2022. 398с.
4. Чабан О.С., Гуменюк М.М., Вербенко В.А. Нейропсихологія. Тернопіль : Укрмедкнига, 2008. 92 с.
5. Функціональна біохімія нервової системи / Уклад.: В.І. Жуков, Н.М. Кононенко, М.Г. Щербань, О.А. Наконечна, С.О. Стеценко, Р.І. Кратенко, С.М. Граматюк, Л.В. Галузінська, М.А. Ващук. – Харків : ХНМУ, 2012. 126 с.
6. Bogousslavsky J., Boller F., Iwata M. A History of Neuropsychology. *Front Neurol Neurosci*. 2019. Vol 44. P. 192-229.
7. Toomela A. What are Higher Psychological Functions? *Integr Psychol Behav Sci*. 2016. № 50(1). 91-121
8. Rossouw P., Kostyanaya M. Alexander Luria: Life, research and contribution to neuroscience. *International Journal of Neuropsychotherapy*. 2013. №1. P. 47-55.

ДОДАТКОВІ**Модуль 1.**

1. Кузів О.Є. Психофізіологія. Тернопіль : В-во ТНТУ ім. Т. Пулюя, 2017. 194 с.
2. Beaumont, J. Graham. Introduction to neuropsychology. The Guilford Press, 2008. 382 p.
3. Corballis M.C. Evolution of cerebral asymmetry. *Prog Brain Res*. 2019. 250 p.
4. Crone E. The adolescent brain: Changes in learning, decision-making and social relations. London : Routledge, 2016. 156 p.
5. Corballis M.C., Häberling I.S. The Many Sides of Hemispheric Asymmetry: A Selective Review and Outlook. *Journal of the International Neuropsychological Society*. 2017. № 23(9-10). P. 710-718.
6. Neurotransmitters, drugs and brain function / ed. R. A. Webster. Chichester : J. Wiley and Sons Ltd, 2001. P. 251-264.
7. Sacks O. The Man Who Mistook His Wife for a Hat. Touchstone, 1998, 243 p.

Модуль 2.

6. Вознюк О. В. Нейропедагогіка – потужний ресурс освіти дорослих. *Андрагогічний вісник*. 2010. №10. С. 19-27.
7. Офіційний веб-сайт Української асоціації нейропсихології: <https://uanp.org.ua/>
8. Сігел Д., Брайсон Т. Секрети мозку. 12 стратегій розвитку дитини. Київ : Наш формат, 2017. 192 с.
9. Chojak M. Neuropedagogy as a Scientific Discipline: Interdisciplinary Description of the Theoretical Basis for the Development of a Research Field. *International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*. 2018. №12(8). P. 1085-1088.
10. Fischer K.W., Daley S.G. Connecting Cognitive Science and Neuroscience to Education: Potentials and Pitfalls in Inferring Executive Processes. / In *Understanding executive function: Implications and opportunities for the classroom* / ed. L.Meltzer. New York: Guilford. 2006. P. 55-72.

ДОДАТОК А

Завдання до самостійної роботи (Семінарське заняття 2)

Заповніть запропоновану таблицю, вказуючи сенсорні функції, з якими пов'язані вказані ділянки кори головного мозку.

№	Ділянка кори ГМ	Сенсорні функції, з якими вона пов'язана
1	Лобова	
2	Прецентральна	
3	Постцентральна	
4	Верхня тім'яна	
5	Нижня тім'яна	
6	Потилична	
7	Скронева	
8	Острівкова	
9	Лімбічна	

ДОДАТОК Б

Завдання до самостійної роботи (Семінарське заняття 3)

Заповніть запропоновану таблицю, вказуючи ділянки кори /структури ГМ, при порушенні яких виникає той чи інший вид апраксії. Вкажіть їх симптоми.

№	Вид апраксії	Симптоми прояву	Ділянка кори або структура ГМ
1	Кінестетична апраксія		
2	Кінетична апраксія		
3	Просторова апраксія		
4	Регуляторна апраксія		

ДОДАТОК В.

ПРОТОКОЛ
ДЛЯ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ ДІТЕЙ 3 РОКІВ
(наведено за матеріалами Української асоціації нейропсихології <https://uanp.org.ua/dlya-spetsialistiv/>)

Загальна інформація		
Дата обстеження:		
П.І. (Б.) дитини:		
Вік:		
Склад сім'ї:		
Діагноз (у разі наявності):		
Бесіда		
Питання	Відповідь дитини	
Скільки тобі років?		
Де ти живеш?		
Ти ходиш в дитячий садок?		
Як звуть твою маму (тата)?		
Тестове обстеження		
Тестова проба	Якісна та кількісна оцінка результатів	
	Перше обстеження	Друге обстеження
Динамічний праксис (послідовність з двох елементів) 1. Права рука 2. Ліва рука		
Кінестетичний праксис 1. Права рука (2, 2-3, 5, 3 на 2, 1 о 5) 2. Ліва рука (5, 2-5, 2, 1 о 2, 2-3)		
Проба «Рахунок» Від 1 до 5 (рахунок по пальцях)		
Називання реалістичних зображень		
Впізнавання картинок за назвами		

Копіювання геометричних фігур		
Зорова пам'ять Банан, Градусник, Гусак		
Слухова пам'ять Кіт, Ліс, Брат, Дощ, Рука		
Четвертий зайвий (1-2)		
Примітки		
Особливості взаємодії:		
Емоційний стан під час обстеження:		
Поведінка під час обстеження:		
Працездатність:		
Допомога з боку спеціаліста/батьків:		
Додаткова інформація:		

ДОДАТОК Г.

**ОПИТУВАЛЬНИК: ВИЯВЛЕННЯ ЛАТЕРАЛЬНИХ ВПОДОБАНЬ
(А.В. СЕМЕНОВИЧ)**

П.І. дитини:

Вік:

Дата заповнення:

№	Питання	П	Л
1.	Якою рукою ти складаєш вежу з кубиків, збираєш пірамідку?		
2.	В якій руці тримаєш ложку під час їжі?		
3.	Якою рукою розмішуєш цукор в чаї?		
4.	Якою рукою тримаєш зубну щітку?		
5.	Якою рукою зачісуватися?		
6.	Якою рукою малюєш?		
7.	Якою рукою ріжеш ножицями?		
8.	Якою рукою пишеш?		
9.	Якою рукою користуєшся ластиком?		
10.	Якою рукою кидаєш камінь, м'яч?		
11.	Якою рукою роздаєш карти?		
12.	Якою рукою б'єш молотком?		
13.	Якою рукою тримаєш ракетку при грі в теніс, бадмінтон?		

Експериментатор просить дитину продемонструвати кожен раз манеру виконання.

Кожна з наведених проб виконується з проміжками в перебігу нейропсихологічного обстеження 5-6 разів; в результаті підраховується коефіцієнт латеральних вподобань за формулою:

$$K_{ЛВ} = \frac{(П - Л)}{(П + Л)} \times 100$$

де П – права, Л – ліва. Від (-10) до (+10) – результати оцінюються, як амбілатеральність; менше (-10), як лівосторонній повагу (відповідно домінантність в даній сфері правого півкулі); більше (+10) – як правосторонній (домінантність лівої півкулі).